

inte ens av Tolstoj ha ansetts tillfredsställande.

På den franska sidan var man lika säker. Napoleon tycks ha levat i ett slags eufori, i en exaltation av spänning och kraft, som var lyckan för denne rastlöse och hetsade man. Då han gick omkring bland trupperna höjde de grenar från lägereldarna och ropade "leve kejsaren"; marskalkarna var hänfödda verktyg för denna perfekta hjärna. Underligt nog utgav kejsaren natten före slaget en proklamation till trupperna där han angav sin plan (den kunde ha fallit i fiendens händer, och det hade aldrig blivit något Austerlitz): "Medan de omringar min höger, vänder de mig sidan... Denna seger skall avsluta fälttåget." Det var Napoleon som gjort upp också de allierades fälttågsplan; han hade grillat fällan, och bytet störtade dit.

Drabningen skall jag inte stanna vid. På tolv timmar den 2 december, Napoleons kröningsdag, var allt slut. Glanspunkten var Soult's erövring av Pratzen; därmed klövs den allierade armén, och dess vänstra flygel, som börjat attacken, blev till stor del inringad. Segern berodde väl främst på de franska generalernas och truppernas överlägsenhet, men kunde inte ha blivit så avgörande utan Pratzengreppet. Nästan alla marskalkarna, Davout, Lannes, Soult, Bessières och andra, hade en stor dag. Fransmännen förlorade 10 000 man, de allierade 27 000. Alexander flydde mot Ryssland, kejsar Frans av Österrike begärde vapenstillestånd och fred, Preussen uppsköt sitt ingripande, för att drabbas av katastrof ett år senare. Kampanjen var avslutad. Napoleons proklamation efter segern hör till hans mest berömda: "Det är tillräckligt för er att säga jag var vid Austerlitz" för att man skall svara 'se där en hjälte'."

De militärhistoriska framställningarna av bataljen har nyligen kompletterats med en populär, lätt romantiserad skildring (*Claude Manceyron, Austerlitz*, Robert Lafont, 16 fr) och en film. Både boken och filmen är fångslande utan att vara betydande. Nationalismen är inte otrevligt framträdande. Napoleons reklamhunger och reklamförmåga framhävs starkt inte minst i filmen, där kejsaren oavbrutet fäller historiska ord till en servil sekreterare; man skämtar (liksom Anouilh i "La foire d'empoigne") med kejsarens försök att ställa sig in hos soldater genom att låtsas känna deras namn. Till de grövsta lögnerna Napoleon tillät sig för att glorifiera Austerlitz hör det ännu under min skoltid gångbara påståendet att 20 000 ryssar drunknat vid beskjutningen av några dam-

mar; antalet var i själva verket 200.

Austerlitz och Austerlitz sol — den sol som bröt fram då Soult gjorde det avgörande anfallet på

Pratzen — är glanspunkten i den Napoleonska legenden. Då vi ser Napoleon som den store segrande fältherren är det kanske främst Austerlitz som ger perspektivet. Något liknande kom inte åter. Napoleons egen seger under det preussiska fälttåget 1806 vanns mot en ofantligt underlägsen fiende, de följande fälttågen i Polen och Österrike utmärks av oavgjorda slag och knappa segrar, sedan kom det ryska misslyckandet och de definitiva nederlagen. Det synes stå klart att Napoleon som ledare av arméer i strid blev allt mindre vital, uppfinningsrik och handlingskraftig. Jämför man Austerlitz med Borodino eller Waterloo framträder skillnaden skarpt (medan det franska fälttåget 1814 visar Napoleon i ungdomlig friskhet). Ofta inskränkte sig Napoleons order till insättande av nya trupper, och segrarna vanns genom en hänsynslöst utnyttjad överlägsenhet i antal soldater och kanoner; samtidigt blev Napoleon allt snålare på "det gamla gardet", och i ett par fall synes hans tveksamhet att "donner la garde" ha blivit ödesdigra. Austerlitz blir, jämte den unge generalens paradmässigt glänsande manöver i Italien, höjdpunkten i Napoleons militära karriär.

HERBERT TINGSTEN

Kennedy i kriget

AMERIKAS nuvarande president deltog ungefär ett halvår, april-november 1943, i andra världskriget som marinlöjtnant. Under större delen av denna tid var han chef för en motortorpedbåt (PT) i den flottstyrka som insattes för erövring av Salomonöarna. Den första båt han kommanderade (PT 109) sänktes den 2 augusti genom ramning av en japansk jagare. Kennedy och flertalet av besättningen, 10 man, lyckades rädda livet genom att simma till en liten ö, som japanerna inte höll besatt, och blev efter några dagar av umbäranden och faror undsatta av ett amerikanskt fartyg. Kennedy medaljerades och berömdes i en rapport av flottans chef för sina insatser i den sensationella aktionen. Han var en duktig simmare och förde under den första långa simfärden en sårad besättningsman med sig på ryggen. Under de första 36 timmarna efter ramningen av PT 109 beräknas han ha tillbragt omkring 20 timmar i vattnet. Det var naturligt att den tjugusexåriga löjtnanten främst fick äran av den dramatiska räddningen, även om alla visade uthållighet och mod och var utsatta för samma faror. I övrigt var Kennedys korta militära karriär rutinmässig, och han deltog endast vid ett par tillfällen i strider. Han begärde och erhöll hemförlovnin på grund av nerv- och ryggskador, som uppstått eller förvärrats i samband med strapatserna vid PT 109:s undergång.

Med Kennedys bistånd har en amerikansk journalist gjort en bok av dessa krigserfarenheter: *Robert J. Donovan, PT 109 - John F. Kennedy in World War II* (Mc Graw-Hill Book Company, 6 dollar). Kärnan är en spännande skildring av skräckdagarna efter PT 109:s sänkning. Att få ihop en bok på 240 sidor har varit besvärligt, och Donovan har tillgripit alla medel för att tänja ut stoffet; han har rest till Söderhavsoarna och Japan, intervjuat besättningsmännen på PT 109, de infödingar som kom i beröring med de skeppsbrutna och ett antal officerare och meniga på den japanska jagare som rammade Kennedys båt. Kennedys nuvarande ställning har tydligen ansetts motivera denna enorma utförlighet. Egenomligt nog får man genom boken knappast veta mer om Kennedy

Löjtnant John F. Kennedy — befälhavare på motortorpedbåten PT 109.

än att han var en skicklig simmare och uppträdde rådigt och djävt under katastrofdagarna i augusti 1943. HERBERT TINGSTEN